

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

“ՀԱՄԱՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ՍՈՒՐԲԵՐ”

Հեղինակ՝ ԵՆՈՐԸՔ ԱՐՔԵՊՍ. ԳԱԼՈՒՍՏԱՆ

Թիւրքերոյ Հայոց Պատրիարք Ամեն. Տ. Ենորէք Արքեպիսկոպոս անտարակոյս որ մէկն է Հայց. Եկեղեցւոյ ամենէն զարգացած ու բազմաշնորհ հոգևորականներէն: Անոր գրիչը սակայն արտակարգ բեղունութիւն մը ստացաւ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքական Աթոռ բարձրանալէ առդիւն, ուր մէկ կամ երկու տարին անգամ մը իրմէ նոր հրատարակութիւն մը սպասելը դարձաւ սովորական երևոյթ:

Համաբխսոնեական Սուրբեր վերջինն է այդ շարքին, նախորդներէն քիչ մը ստուար ծաւալով 227 էջոց շահեկան որգան հետաքրքրական հատոր մը, լոյս տեսած Իսթանպուլ՝ 1978 ին:

Բացի Մուսէն և Ներամուկանէն, հատորը բաժնուած է վեց գլուխներու, իւրաքանչիւր բաժին ընդգրկելով ուրոյն դասակարգ մը Ընդհ. Եկեղեցւոյ սուրբերէն, այսպէս. — Ա. մաս՝ Եկեղեցական դէմքեր, Բ. մաս՝ Զգնաւորներ, Գ. մաս՝ Պետական դէմքեր, Դ. մաս՝ Կոյսեր, Ե. մաս՝ Մարտիրոսներ, իսկ վերջին մասը յատկացուած է Տիեզերական փոքրիկներու:

Գրքին ամենէն հետաքրքրական բաժինն է Յաւելուածը, որ կը գրաւէ 60 էջեր և ուր կը ներկայացուին, թիւով 25, մեծանուն սուրբեր՝ որոնք չեն անցած մեր Տօնացոյցին, հակառակ որ անոնցմէ ոմանց վարձարութիւնները կ'երևին մեր Յայրենասիրութիւններու մէջ: Մեն մասաւոր Հռովմէական կաթողիկ Եկեղեցւոյ ծոցէն ծնած մեծահաշակ սուրբ — սրբունիներ են ասոնք, որոնց յաճախ անունները լսած ենք միայն և ոչինչ գիտենք իրենց օրինակելի և հրաշազան կեանքի մասին:

Շատ յառկանակամ է այդ բաժնին մէջ, էջ 176 ի վրայ, Ամենապատիւ Սըր-

բողանին յայտարարութիւնը թէ «Սեղրեսորոս Հռովմի հայրապետին տեղը . . . արժանի էր որ գրաւէին Ս. Ամբրոսիոս և Ս. Օգոստինոս, իբրև անգամք Քրիստոնէական Եկեղեցիի «Երկոստատն վարդապետներու» փառաւոր խումբին . . . »:

Սրբազանին այս առաջարկը մեզ կը մղէ լուրջ խորհրդածութիւններու: Քրիստոնէական համեմատական լայնախոհութեան սա դարուն, եփւմեցիք ոգիի ծաւալումին որքա՜ն նպաստած պիտի ըլլային Եկեղեցիներէն իմէն իրենց Տօնացոյցներէն ներս հիւրընկալէին տարբեր Եկեղեցիներէ մեծարուած և իրենցմէ տակաւին չճանչցուած սուրբեր: Բայց, Սրբազանին յարուցած հարցի պարագային, «չիջում»ը պէտք է ըլլայ երկուստեք: Այսինքն, երբ առաջարկ կ'ըլլայ որ Հայց. Եկեղեցին ընդունի Ընդհ. Եկեղեցւոյ համար անգնահատելի ծառայութիւններ մատուցած ու փառաւորուած Արեւմտեան Եկեղեցւոյ սուրբեր, ինչո՞ւ փոխադարձաբար չառաջարկել որ տարբեր Եկեղեցիներ (որոնք մեր բազմութիւ սուրբերէն միայն Գրիգոր Լուսաւորիչը անցուցած են իրենց Տօնացոյցին), ընդունին ոմանք մեր Եկեղեցւոյ ալ մեծաշնորհ սուրբերէն, օրինակ՝ Ս. Վարդան զօրավարը, որ Մագդեական կրօնի շառաւիյնացիքին դէմ թուժէ կանգնեցաւ և իր կեանքի գինովը ախոյեան հոնդիոսցաւ Քրիստոնէութեան դատին (մանաւանդ որ յեռ-Քաղկեդոնական շրջանին ապրած չըլլալով — նահատակուած է ճիշդ յիշեալ փոքրիկ գումարման տարին — աւելի դիւրաւ կրնայ ընդունելի ըլլալ տոյց կողմէ) և Գրիգոր Նարեկացին, որուն Աղօթմատեանը պատուով կրնայ մրցիլ Ս. Օգոստինոսի միատիկ աղօթարանին հետ: Իսկ մեր պարագային՝ նուազ դժուար է ընդունուժ ալ լուրջաւան սուրբերու, քանի որ ճարտաւոր Հայ Եկեղեցւոյ չիք փրկութիւն» բանաձևը միշտ ալ խորթ կղտն է մեր պապերուն, խոտոր համեմատելով մեր Եկեղեցւոյ հանդուրժողական ոգիին:

Վերադառնալով մեր բուն նիւթին, պէտք է ըսել թէ նման հատորի մը հրատարակութիւնը մեծ նպաստ մը կը բերէ

կրօնական գրականութեամբ հետաքրքրուող — ինչ փոյթ նստարացումը այդ հետաքրքրութիւնը ունեցող մեր Եկեղեցւոյ զաւակներուն — ընթերցողին: Նախ, որովհետեւ հրապարակի վրայ եղող գրեթէ միակ Վարք Սրբոցը կը հանդիսանայ Թորգոմ Պատրիարքի Վարքը եւ Տօնքը, զոր Հոգեւոյս Սրբազանը առիթը չէ ունեցած իր լրումին հասցնելու, ինչպէս հրատարակչները գրեթէ Յառաջարանին մէջ կը յայտնեն. «Եթէ լուսահոգի հնդիւնակը ի կեանս լինէր, թերեւ չհաւանէր այս գործի ներկայ ձևի մէջ հրատարակեալը...»: «Պակասաւոր է այս հատորիկը զգալի կերպով. վասնզի Եկեղեցիի մեծագոյն սուրբերը կը պակսին տնոր մէջ»: Իսկ Յայսմաւորքներ, զորաբարով գրուած, շատ հազուադիւս են, պատմական մենաստաններու ու հանրային մասնաշարաններու մէջ հազիւ գտանելի:

Ամեն. հեղինակին տնձին ու գործին հանդէպ մեր զգացած խոր յարգանքը պատճառ մը չէ սակայն որ ճաշք գոցենք ինչ սպրդած թերի կամ անճիշդ անդեկութիւններու նկատմամբ, միշտ հաւատարմի՜ «Պատմութիւնը կը սիրեմ, բայց ճշմարտութիւնը աւելի կը սիրեմ» հանրածանօթ տեսութեան: Մասնաւոր որ այսօր օգտակար գիրք մը կը յուսանք թէ յառաջիկային պիտի ունենայ առիթը վերստին մամուլի տակ մտնելու, ուրկէ բոլորս ալ պիտի ցանկայինք որ դուրս գար անվրէպ ու անթերի:

Քանի որ Գլուխներու թուումին առթիւ յիշած եղանք Տիեզերական Ժողովներու վերաբերող գլուխը, կ'ընենք մեր նկատողութիւնը Գլուխը բացող նախադասութեան շուրջ. «Կ'ենթադրենք որ Հայ Եկեղեցիին միայն յատուկ է տարեկան տօնախմբութեամբ յիշատակել Տիեզերական Ժողովներու մասնակցող հայրապետները հաւաքաբար»: Ժիշք չէ այս ենթադրութիւնը, քանի որ Յայնր ալ կը տօնեն յիշատակել Նիկիոյ Ա. (ե. Բ.) Ժողովի հայրապետներուն, առաջինը Համբարձման յաջորդող Կիրակիին, որ օրը գումարուած է այդ Ժողովը 325 թուին, իսկ Ղպտինք, մեզի նման, կը կատարեն

“ԲԵՐՔԱՀԱՒԱՔ”

Հեղինակ՝ ՎԱՀԷ-ՎԱՀԵԱՆ

Իմացական անխառն վայելքի աղբիւր, գրականութեամբ յագեցած ժառուռն (321 ջջերով, լոյս տեսած 1978ին, Ս. Աթոռոյս Տպարանէն) հատոր մը, որուն նմանը ողջունելու առիթները ա՛յնքան օպտիմալ են որոշեք հայկական սփիւռքի վերջին տասնամեակներուն:

Անշուշտ թէ, ինչպէս գրեթէ անուն ալ կը յայտնէ, այս հատորով ընթերցող հասարակութեան հրամցուածները անտիպ ստեղծագործութիւններ չեն: Հեղինակը փոյթն ու իմաստութիւնը ունեցած է իր բեղմնաշատ կեանքի աշունին — եւ ճիշտօրոք սրտի՜ կը մաղթենք որ երկար ըլլայ ան սւ. պտղաւաստ՝ ինչպէս աշունը բնութեան — կողքի մը տակ խմբելու իր բեղուն գրչէն մեծ մասամբ տարիներով Պէյրութի մէջ մեծ ձեռնհասութեամբ իր խմբագրած «Անի» Գրականութեան ու Արուեստներու ամսագրին մէջ լոյս տեսած արձակ գրութիւնները:

Աներկեան որ Վահէ-Վահեան աւելի է քան անուն մը սփիւռքահայ ժամանակակից գրականութեան մէջ, եւ իրեն քնակակից (ուրեքն է բախտաւորութիւնը) ապրելու եւ ստեղծագործելու արտերկրի ամենէն հայահոծ եւ գրականութեան մեծագոյն նուաճումներու հանդիսարան Լիբանանի մայրաքաղաքին մէջ, եւ արեւելից ու բախտակից (այս բառով բանալ ծալքերը մեր արեւմտաբան թշնամին մեր անդէն Ժողովուրդին վրայ գործադրած անլուր տուածին) Անդրանիկ Ծառուկեանի եւ Մուշեղ Իշխանի հետ միասին կը հան-

յիշատակը առաջին երեք Տիեզերական Ժողովներու մասնակցող հայրապետներուն:

Կ'ընենք անցողակի ու միակ այս նկատողութիւնը, մեր այլ նկատողութիւնները վերապահելով յառաջիկային:

ԳԵՈՐԳ Ս. ԶԻՆԻՎԻԶԵԱՆ